

**Πρακτικά θέματα: συλλογή φυτικών δειγμάτων, κανόνες συμπεριφοράς του
συλλέκτη στη φύση, προστασία της φύσης.**

Δημιουργία βοτανικών συλλογών.

Προσδιορισμός φυτικών δειγμάτων. Χρήση κλειδών.

Βοτανικά Μουσεία - Βοτανικοί Κήποι.

ΓΙΑΝΝΗΣ ΜΠΑΖΟΣ,

Βιολόγος, Υποψήφιος διδάκτωρ Πανεπιστημίου Αθηνών

Συλλογή φυτικών δειγμάτων - Απαραίτητα εξαρτήματα.

Για τη συλλογή των φυτικών δειγμάτων απαραίτητα εξαρτήματα είναι:

- μία μεγάλη τσάντα και αρκετές μικρές πλαστικές σακούλες για την τοποθέτηση των δειγμάτων
- ένα αιχμηρό εργαλείο για την εκσκαφή των υπόγειων τμημάτων του φυτού
- τετράδιο σημειώσεων
- φωτογραφική μηχανή

Οι πλαστικές σακούλες διατηρούν τα δείγματα υγρά μέχρι να τα τοποθετήσουμε στην πρέσα ενώ ο μικρός εκσκαφέας είναι απαραίτητος για τη συλλογή των ποωδών φυτών κι αυτό γιατί οι πολυετείς πόες έχουν υπόγεια τμήματα (ριζώματα, κονδύλους, βολβούς) που αποτελούν σημαντικά ταξινομικά γνωρίσματα. Το τετράδιο των σημειώσεων χρησιμεύει στην καταγραφή στοιχείων που αφορούν τον αριθμό του δείγματος (οι αριθμοί που δίνει ένας συλλέκτης στα δείγματα του πρέπει να είναι συνεχόμενοι για να μη δημιουργείται σύγχυση), την τοποθεσία συλλογής, το βιότοπο, την ημερομηνία συλλογής, το χρώμα των ανθέων, το μέγεθος του φυτού κλπ. Οι προσεκτικοί και σχολαστικοί συλλέκτες, συχνά διατηρούν διπλά αρχεία, ένα στο πεδίο και ένα στο χώρο εργασίας στο οποίο κάθε φορά καθαρογράφουν τις σημειώσεις του πεδίου.

Τρόποι συλλογής.

Για τη σωστή συλλογή φυτικών δειγμάτων πρέπει να επιλέγονται άτομα που δεν έχουν προσβληθεί από έντομα, σκωριάσεις ή έχουν οποιοδήποτε παθολογικό σύμπτωμα. Πρέπει ακόμη. Για αποφεύγονται τα καχεκτικά και μη αντιπροσωπευτικά άτομα ενός πληθυσμού, καλό είναι όταν σε ένα πληθυσμό έχουμε φυτά διαφορετικών μεγεθών να συλλέγουμε άτομα μικρού και μεγάλου μεγέθους έτσι ώστε να έχουμε όσο το δυνατό αντιπροσωπευτικότερη και σαφέστερη εικόνα της ποικιλομορφίας ενός είδους. Τα φυτά πρέπει να βρίσκονται οπωσδήποτε σε ανθοφορία ή σε καρποφορία γιατί άγονα ή ανώριμα άτομα είναι στην ουσία άχρηστα. Όταν το φυτό που συλλέγουμε είναι ξυλώδες (θάμνος ή δέντρο) αρκεί να κόβουμε με ένα ψαλίδι ένα όσο το δυνατόν αντιπροσωπευτικότερο τμήμα του. Κάτι τέτοιο δεν ισχύει για τα ποώδη φυτά όπου είναι σκόπιμο να συλλέγονται και τα υπόγεια τμήματά τους.

Συμπεριφορά του συλλέκτη στη φύση.

Ο συλλέκτης είτε πρόκειται για επιστήμονα βοτανικό είτε για ερασιτέχνη φυσιοδίφη ασχολούμενο με τη Συστηματική Βοτανική, πρέπει να συλλέγει τα δείγματα του με μεγάλη φειδώ. Όταν ο πληθυσμός είναι μικρός συλλέγουμε ένα ή δύο το πολύ άτομα. Όταν πρόκειται για μεμονωμένα πολυετή φυτά ένα μικρό τμήμα είναι αρκετό. Δεν είναι λίγες οι περιπτώσεις όπου σπάνια φυτά έχουν εξαφανισθεί ή υποστεί δραματική μείωση του πληθυσμού τους λόγω της υπερβολικής συλλογής τους κυρίως από επιστήμονες βοτανικούς. Χαρακτηριστική είναι η περίπτωση της *Biebersteinia orphanidis* για την οποία μέχρι πρότινος πιστευόταν ότι είχε πέσει θύμα της υπερβολικής συλλογής της από τον ίδιο το Θεόδωρο Ορφανίδη. Ευτυχώς το σπάνιο και πανέμορφο αυτό μέλος της ελληνικής χλωρίδας ξαναβρέθηκε πρόσφατα στα ορεινά της Πελοποννήσου. Ανάλογη είναι και η περίπτωση ενός ενδημικού φυτού του Ολύμπου, της *Jankea heldreichii* η οποία κινδυνεύει με άμεση εξαφάνιση λόγω της αλόγιστης συλλογής με σκοπό τη μεταφορά της σε Βοτανικούς Κήπους ή σε Βοτανικά Μουσεία του εξωτερικού. Φυτά που προσελκύουν πολύ συχνά τόσο για την ομορφιά τους αλλά και για την εμπορική τους αξία είναι οι ορχιδέες. Τα περισσότερα μέλη της οικογένειας

Orchidaceae είναι σπάνια και προστατεύονται από πλήθος διεθνών νομοθεσιών και συμβάσεων γι' αυτό και στις περισσότερες περιπτώσεις η συλλογή ενός μόνου άνθους και η διατήρησή του για λίγες μέρες στη συντήρηση του ψυγείου, ή μία καλή φωτογραφία του άνθους, επαρκούν για τον σωστό προσδιορισμό, δεδομένου και του αποχρωματισμού που υφίστανται τα δείγματα κατά την αποξήρανση. Πολύ συχνά επίσης απειλούνται με εξαφάνιση σπάνια φυτά που έχουν εμπορική ή φαρμακευτική αξία Π.χ. το κρητικό δίκταμο (*Origanum dictamnus*) και η γεντιανή (*Genfiana lutea*).

Αποξήρανση φυτικών δειγμάτων

Για την αποξήρανση των φυτών χρησιμοποιούνται ξύλινες πρέσες και απορροφητικά χαρτιά ή εφημερίδες μέσα στα οποία τοποθετούνται τα δείγματα. Η αποξήρανση είναι τεχνική λεπτή και πολύ σημαντική για τον μετέπειτα ορθό προσδιορισμό του δείγματος, γι' αυτό και πρέπει να γίνεται με ιδιαίτερη προσοχή. Το δείγμα πρέπει αρχικώς να απαλλάσσεται από χώματα ή άλλου είδους ξένα σώματα, στη συνέχεια τοποθετείται με προσοχή στο χαρτί έτσι ώστε τα μέλη του φυτού να μην επικαλύπτονται. Μεγάλη σημασία πρέπει να δίνεται στον τρόπο αποξήρανσης των ανθέων και των φύλλων. Αν το δείγμα είναι μεγαλύτερο από το μέγεθος του χαρτιού, καλό είναι να διπλώνεται σε σχήμα V ή N. Στην αρχή και για όσο τα δείγματα είναι υγρά πρέπει να γίνεται αλλαγή των εφημερίδων καθημερινά και στη συνέχεια πιο αραιά μέχρι τα δείγματά μας να απολέσουν και την τελευταία σταγόνα υγρασίας. Αν τα δείγματα παραμείνουν για μεγάλο διάστημα στις ίδιες υγρές εφημερίδες θα αναπτύξουν μύκητες και θα αχρηστευθούν. Η αποξήρανση των δειγμάτων μπορεί να γίνει και με τη χρήση θερμαντικών σωμάτων ή λαμπτήρων.

Προσδιορισμός φυτικών δειγμάτων.

Για τον προσδιορισμό των αποξηραμένων φυτικών δειγμάτων χρησιμοποιούνται συνήθως οι κλείδες προσδιορισμού που περιέχονται στα έργα «Flora Europaea»,

«Mountain Flora of Greece», «Flora of Turkey and the East Aegean Islands» και «Flora Hellenica».

Επειδή με την αποξηήρανση τα δείγματα θρυμματίζονται πολύ εύκολα είναι χρήσιμο πριν τον προσδιορισμό να βρέχουμε ένα μικρό τμήμα του δείγματος (συνήθως ένα άνθος). Πρέπει ακόμη να σημειωθεί ότι ο προσδιορισμός δεν γίνεται μόνο δια γυμνού οφθαλμού μια και πολύ συχνά πρέπει να εξετάσουμε και κάποιους μακροσκοπικούς μορφολογικούς χαρακτήρες π.χ. τρίχωση του άνθους. Για το λόγο αυτό απαραίτητη είναι η χρήση ενός στερεοσκοπίου, λαβίδων, βελόνων ανατομίας και ενός μικρού χάρακα.

Χρήση κλειδών.

Οι κλειδες είναι απαραίτητο εργαλείο για τον σωστό και γρήγορο προσδιορισμό των φυτικών δειγμάτων. Οι κλειδες προσδιορισμού μοιάζουν με δρόμο γεμάτο διασταυρώσεις. Αν ο ταξιδιώτης είναι προσεκτικός και σωστά πληροφορημένος θα φτάσει πάντα στον προορισμό του, διαφορετικά είναι σίγουρο πως θα χαθεί. Ο χρήστης επιλέγει ανάμεσα σε δύο πιθανές περιπτώσεις, εκείνη που ταιριάζει περισσότερο στο δείγμα του. Έτσι βήμα-βήμα καταλήγει στο επιστημονικό όνομα του φυτού που έχει συλλέξει. Προκειμένου όμως οι προσδιορισμοί να είναι ορθοί πρέπει:

- να διαβάζει πάντα και τις δύο επιλογές που του δίνει η κλειδα πριν αποφασίσει
- να είναι πάντα σίγουρος ότι καταλαβαίνει τους όρους και να μην μαντεύει
- να χρησιμοποιεί χάρακα για τις μετρήσεις και στερεοσκόπιο για την παρατήρηση των μικροσκοπικών χαρακτήρων
- να μην καταλήγει σε συμπεράσματα βασιζόμενος στην παρατήρηση ενός μόνο τμήματος του δείγματος
- αν δυσκολεύεται να επιλέξει ή αν δεν έχει επαρκή στοιχεία, είναι καλό να ακολουθεί και τις δύο οδούς της κλειδας, να φθάνει σε δύο πιθανές λύσεις και στη συνέχεια διαβάζοντας τις περιγραφές να επιλέγει
- έχοντας φθάσει σε μία απάντηση πρέπει πάντα να ελέγχει την ορθότητά της διαβάζοντας την περιγραφή του φυτού. Αν η περιγραφή ταιριάζει με το άγνωστο

δείγμα. ακολουθεί η τελική επαλήθευση δηλαδή η σύγκριση με κάποιο δείγμα ερμπαρίου.

Υπάρχουν δύο τύποι διχοτομικών κλειδών για τους οποίους στην αγγλική βιβλιογραφία χρησιμοποιούνται οι όροι «Indented» και «Bracket» αντίστοιχα. Οι βοτανικοί προτιμούν τον πρώτο τύπο (Indented) ενώ οι ζωολόγοι το δεύτερο (Bracket) ο οποίος μειονεκτεί γιατί δεν δείχνει τις σχέσεις των ταξινομικών μονάδων. Στο παράδειγμα που ακολουθεί παρουσιάζονται οι δύο τύποι κλειδών και ένας συγκριτικός πίνακας των ταξινομικών χαρακτήρων για πέντε γένη της οικογένειας Ranunculaceae.

	Clematis	Anemone	Ranunculus	Aquilegia	Delphinium
Καρπός	αχαίνιο	αχαίνιο	αχαίνιο	θύλακος	θύλακος
Άνθη	ακτινόμορφα	ακτινόμορφα	ακτινόμορφα	ακτινόμορφα	ζυγόμορφα
Αριθμός πλήκτρων	κανένα	κανένα	κανένα	5	1
Άνθη με ή χωρίς πέταλα	χωρίς	χωρίς	με	με	με
Συνήθης αριθμός σεπάλων	4	5	5	5	5
Παρουσία περιβλήματος	όχι	ναι	όχι	όχι	όχι

(A) Indented Key

1.Καρπός σωροκάρπιο από αχαίνια, πέταλα χωρίς πλήκτρο

2. Πέταλα απόντα

3.Σέπαλα συνήθως 4, άνθη χωρίς περίβλημα.....Clematis

3.Σέπαλα συνήθως 5, άνθη με περίβλημα.....Anemone

- 2.Πέταλα παρόντα.....Ranunculus
- 1 . Καρπός σωροκάρπιο από θυλάκους, πέταλα με πλήκτρο
- 4.Άνθη ακτινόμορφα, πλήκτρα 5..... Aquilegia
- 4.Άνθη ζυγόμορφα, πλήκτρο 1.....Delphinium

(B) Bracket Key

- 1.Καρπός σωροκάρπιο από αχάινια, πέταλα χωρίς πλήκτρο.....2
- 1.Καρπός σωροκάρπιο από θυλάκου ς, πέταλα με πλήκτρο.....4
2. Πέταλα απόντα.....3
2. Πέταλα παρόντα.....Ranunculus
- 3.Σέπαλα συνήθως 4, άνθη χωρίς περίβλημα.....Clematis
- 3.Σέπαλα συνήθως 5, άνθη με περίβλημα.....Anemone
- 4.Άνθη ακτινόμορφα, πλήκτρα 5.....Aquilegia
- 4.Άνθη ζυγόμορφα, πλήκτρο 1.....Delphinium

Δημιουργία βοτανικών συλλογών.

Για να είναι μία βοτανική συλλογή κατάλληλη για μελέτη πρέπει τα δείγματα να επικολλούνται σε χαρτόνια. Τα χαρτόνια έχουν συνήθως μέγεθος 40cm x 25cm και η επικόλληση των δειγμάτων γίνεται με ειδικές κολλητικές ταινίες. Βέβαια μία αξιόπιστη βοτανική συλλογή δεν βασίζεται μόνο στην ορθή αποξήρανση και επικόλληση. Το δείγμα είναι στην ουσία άχρηστο αν στερείται των πληροφοριών που αφορούν την τοποθεσία συλλογής του. Για το λόγο αυτό σε κάθε φύλλο ερμπαρίου, στο κάτω δεξιά άκρο τοποθετείται μία ετικέτα στην οποία αναγράφονται το επιστημονικό όνομα του φυτού, ο αριθμός του δείγματος, το όνομα του συλλέκτη, η ημερομηνία συλλογής καθώς και κάποια στοιχεία που αφορούν την τοποθεσία συλλογής (ονομασία, απόσταση από το πλησιέστερο αστικό κέντρο ή χωριό, συντεταγμένες, υψόμετρο, τύπος πετρώματος, βιότοπος). Για να είναι χρήσιμη μία βοτανική συλλογή πρέπει τα δείγματά της να είναι τοποθετημένα κατά οικογένειες και γένη είτε φυλογενετικά είτε αλφαβητικά.

Επειδή οι βοτανικές συλλογές πολύ συχνά πέφτουν θύματα ορισμένων εντόμων, είναι χρήσιμο να γίνονται περιοδικά απεντομώσεις είτε με τη χρήση εντομοκτόνων είτε με τη τοποθέτηση των δειγμάτων σε καταψύκτες για μία με δύο ημέρες.

Βοτανικά Μουσεία

Τα Βοτανικά Μουσεία με το υλικό που διαθέτουν εξυπηρετούν τις ερευνητικές δραστηριότητες των ασχολούμενων με τη Συστηματική Βοτανική, Φυτογεωγραφία και Οικολογία επιστημόνων, ενώ συμβάλλουν σημαντικά στην εκπαίδευση φοιτητών των πανεπιστημιακών τμημάτων με βιολογική και περιβαλλοντική κατεύθυνση καθώς και στην επιμόρφωση των επισκεπτών τους. Το κύριο τμήμα ενός Βοτανικού Μουσείου είναι η συλλογή των αποξηραμένων φυτικών δειγμάτων δηλαδή το Herbarium. Στα μεγάλα Βοτανικά Μουσεία υπάρχουν εκτός από τις συλλογές των αποξηραμένων Τραχεοφύτων (Πτεριδοφύτων και Σπερματοφύτων), συλλογές και των άλλων μεγάλων ομάδων όπως των Βρυοφύτων, των Λειχήνων, των Μυκήτων και των Φυκών. Επίσης οι μεγάλοι Βοτανικοί Κήποι του κόσμου έχουν εκτός από τη συλλογή των ζωντανών, καλλιεργημένων φυτών και μεγάλες συλλογές αποξηραμένων φυτών. Κάτι τέτοιο συμβαίνει στον Βοτανικό Κήπο του Βερολίνου και στον Βοτανικό Κήπο του Kew στο Λονδίνο. Σε άλλες πάλι περιπτώσεις τα Βοτανικά Μουσεία είναι ενσωματωμένα σε Μουσεία Φυσικής Ιστορίας όπως για παράδειγμα γίνεται στο Μουσείο Φυσικής Ιστορίας του Λονδίνου ή στο Μουσείο Φυσικής Ιστορίας της Βιέννης. Τα μεγαλύτερα ερμάρια σύμφωνα με το «Index Herbariorum» των P.K Holmgren, N.H. Holmgren & L.C. Barnett (1990) βρίσκονται στους παρακάτω Βοτανικούς Κήπους και Μουσεία Φυσικής Ιστορίας

Μουσείο Φυσικής Ιστορίας, Παρίσι (P)	7.000.000 δείγματα
Βασιλικοί Βοτανικοί Κήποι, Kew (K)	6.000.000 δείγματα
Βοτανικό Ινστιτούτο v.I. Komarov, Αγία Πετρούπολη (IE)	5.770.000 δείγματα
Σουηδικό Μουσείο Φυσικής Ιστορίας, Στοκχόλμη (8)	5.600.000 δείγματα
Βοτανικός Κήπος του Bronx, Νέα Υόρκη (NY)	5.300.000 δείγματα
Μουσείο Φυσικής Ιστορίας, Λονδίνο (B M)	5.200.000 δείγματα

Αξίζει να σημειωθεί πως το ερμπάριο του Βοτανικού Κήπου του Βερολίνου που ήταν προπολεμικά ένα από τα μεγαλύτερα του κόσμου και φιλοξενούσε σημαντικότερες βοτανικές συλλογές και περίπου 4.000.000 δείγματα, καταστράφηκε σχεδόν ολοκληρωτικά κατά τη διάρκεια των συμμαχικών βομβαρδισμών, πληρώνοντας ακριβά το τίμημα του παραλογισμού των πολέμων.

Στην Ελλάδα σύμφωνα πάντα με το «Index Herbariorum» τα επίσημα αναγνωρισμένα ερμπάρια είναι:

- Του Πανεπιστημίου Αθηνών (ATHU)
- Του Πανεπιστημίου Πατρών (UPA)
- Του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης (TAU)
- Του Γεωργικού Πανεπιστημίου (ACA)
- Του Μουσείου Γουλανδρή (ATH)

Ο συνολικός αριθμός των αποξηραμένων φυτικών δειγμάτων υπολογίζεται πως ξεπερνά τις 420.000. Υπάρχει φυσικά και πλήθος ιδιωτικών συλλογών που δεν είναι κατατεθειμένες σε κάποιο από τα επίσημα ερμπάρια. Αρχαιότερο και αναμφίβολα σημαντικότερο από ιστορική τουλάχιστον άποψη μια και περιέχει βοτανικές συλλογές των Heldreich, Ορφανίδη και Τούντα, είναι το ερμπάριο του Πανεπιστημίου Αθηνών.

Βοτανικοί Κήποι

Οι σύγχρονοι Βοτανικοί Κήποι έχουν πολλαπλό ρόλο. Πρόκειται στην ουσία για ζωντανά Μουσεία όπου συνδυάζεται η εκπαίδευση, η ψυχαγωγία και η εξοικείωση των επισκεπτών με τον κόσμο των φυτών και τη φύση γενικότερα, η εκπαίδευση των νέων επιστημόνων, η επιστημονική έρευνα και η προστασία σπάνιων και απειλούμενων ειδών. Ειδικά στον τομέα της προστασίας γίνονται μεγάλες προσπάθειες τα τελευταία χρόνια για την δημιουργία τραπεζών σπερμάτων σπανίων και απειλούμενων με εξαφάνιση φυτών από όλες τις περιοχές του κόσμου, με σκοπό αρχικά την καλλιέργειά τους και στη

συνέχεια την επανεισαγωγή τους στους φυσικούς τους βιότοπους. Κάτι τέτοιο βέβαια προϋποθέτει την προστασία και των ίδιων των βιοτόπων.

Σύντομη ιστορική αναδρομή.

«Συσταίνεται και βοτανικός κήπος εν Αθήναις όστις θέλει χρησιμεύσει εις την φυσικοϊστορικήν εταιρείαν, τα ιατρικά σχολεία και τα ανώτερα εκπαιδευτήρια». Με τη φράση αυτή που περιλαμβάνεται στο Βασιλικό Διάταγμα της 22 Νοεμβρίου 1835 «Περί συστάσεως νεοφυτειών», ιδρύθηκε ο Βοτανικός Κήπος του Πανεπιστημίου της Αθήνας.

Οι μεσογειακοί λαοί έδιναν ανέκαθεν μεγάλη σημασία στους κήπους των ανακτόρων και των ναών τους. Οι «Κρεμαστοί κήποι της Βαβυλώνα» συμπεριλαμβάνονται στα θαύματα του τότε γνωστού κόσμου. Οι Έλληνες ήταν από τους πρώτους που οργάνωσαν βοτανικούς κήπους και οι Ρωμαίοι τους ακολούθησαν εισάγοντας στη Ρώμη φυτά από όλες τις περιοχές που κατακτούσαν. Αλλά και άλλοι λαοί όπως οι Αζτέκοι και οι Ίνκας καλλιεργούσαν φυτά τόσο για διακοσμητική όσο και για φαρμακευτική χρήση.

Κατά το Μεσαίωνα η Βοτανική ακολούθησε την παρακμή όλων των επιστημών αλλά με την Αναγέννηση το ενδιαφέρον για τη γνώση των φυτών αναθερμάνθηκε, ειδικά με την ανακάλυψη των νέων γαιών. Ο πρώτος σύγχρονος βοτανικός κήπος που ιδρύθηκε (1533) για διδακτικούς και επιστημονικούς σκοπούς είναι αυτός του Πανεπιστημίου της Padova. Ιδρυτής του ήταν ο F. Bonafede, χρηματοδότης του η Γερουσία της Βενετίας και επίσημη έναρξη της λειτουργίας του η 29 Ιουνίου 1545. Ο Βοτανικός Κήπος του Leiden στην Ολλανδία ιδρύθηκε το 1587 και ήταν ο πρώτος που απέκτησε θερμοκήπιο (1599) για να φιλοξενήσει είδη που είχαν εισαχθεί από το ακρωτήριο της Καλής Ελπίδας. Ο Βοτανικός Κήπος του Βερολίνου, ένας από τους μεγαλύτερους και σημαντικότερους του κόσμου, ιδρύθηκε το 1646, ενώ ο αντίστοιχος της Uppsala (έτος ιδρύσεως 1655) είχε από το 1742 έως το 1777 διευθυντή του τον Κάρολο Λινναίο, θεμελιωτή της σύγχρονης ταξινόμησης των φυτών και της διπλής ονομασίας των ειδών. Το 19ο αιώνα ιδρύθηκαν δύο από τους σημαντικότερους Βοτανικούς Κήπους στον κόσμο, της Γενεύης (1817) με πρώτο διευθυντή του τον

Augustin de Candolle και ο Βασιλικός Βοτανικός Κήπος στο Kew (1841) ο οποίος με την ακμή της Βρετανικής Αυτοκρατορίας έγινε η «βοτανική πρωτεύουσα» του κόσμου, ενώ ακόμη και σήμερα αποτελεί μια από τις μητροπόλεις της σύγχρονης Βοτανικής επιστήμης αφού φιλοξενεί 7.000 είδη και κατώτερες ταξινομικές μονάδες δέντρων και θάμνων και περίπου 40.000 είδη και κατώτερες ταξινομικές μονάδες ποωδών φυτών.

Στη σύγχρονη Ελλάδα όπως ήδη αναφέρθηκε ο Βοτανικός Κήπος του Πανεπιστημίου Αθηνών ιδρύθηκε το 1835 και άρχισε να λειτουργεί από το 1836. Από τον ιστορικό αυτό Βοτανικό Κήπο που αρχικώς είχε έκταση 120 στρεμμάτων, σήμερα σώζεται ένα πολύ μικρό (μόλις 7 στρέμματα) τμήμα στη γωνία της Ιεράς Οδού με τη Σπύρου Πάτση, δίπλα στο Γεωπονικό Πανεπιστήμιο.